

VASILE GRIGORE LATIȘ

**ANTOLOGIE
LIRICĂ**

Prefață de
DUMITRU CHICAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LATIȘ, VASILE GRIGORE

Antologie lirică / Vasile Grigore Latiș ; pref.: Dumitru Chican. - Baia Mare : Proema, 2018
 ISBN 978-606-8138-81-7

I. Chican, Dumitru (pref.)

821.135.1

Apărut la Editura „PROEMA” Baia Mare, 2018
 Coordonator: Asociația Nord Pentru Cooperare și Integrare
 (ANCI) contact@anci.org.ro www.anci.org.ro
 Consilier editorial: Gheorghe Pârja
 Redactor de carte: Cornelia Peterliceanu
 Tehnoredactare: L. Fuci
 Tiparul executat la Tipografia „PROEMA” Baia Mare,
 str. Griviței, nr. 32 tel./fax: 0262-278280
 e-mail: ema@proema.ro; www.proema.ro

CUPRINS

În loc de prefață	15
ODIHNĂ ROSTITOARE	19
Poetul.....	20
Zece meditații minore	20
Către Lună	25
Către Soare	26
Catrene	30
Cântece fără cuvinte.....	31
Copil.....	32
Fratelui meu.....	34
Invocație.....	36
Mamei	37
Momente deslegate.....	38
Mici elegii	41
Puritate	43
Rugă	44
Țara Lăpușului	45
Trei vârste ale vieții	49
Zece locuri consacrate	50
VERSURI DE APROPIERE.....	53
Dacă.....	54
In memoriam	54
Ar trebui.....	55
Mirare	56
Copilărie.....	56
Peisaj iute de toamnă	57
Momente.....	58
Ispitire.....	61

Respect pentru oameni și cărți

Cântece mici de dragoste (I)	64
Zece rostiri simple	66
Zece variațiuni de iarnă	72
SOCRATE SE PLÂNGE DUPĂ DIOTIMA	77
Că sunt atât de singur... ..	78
Purificări. Între Diotima și Socrate	80
Vals trist	86
Către Lună	86
Ceas greu	87
Zece (plus unul) mici cântece de dragoste	88
Zece cuvinte repetate	91
Imitație după... ..	94
Tristețe	94
Visare de iarnă	95
Dialog de departe	96
Noapte	98
Copilărie și Moarte	99
CÂNTECELE DIOTIMEI	103
I	104
II	104
III	104
VII	104
VIII	105
IX	105
XIII	105
XIV	106
XV	106
XIX	106
XX	107
XXI	107
XXVI	107

XXVII	108
XXXII	108
XXXIII	108
XXXVII	109
XXXVIII	109
XXXIX	109
XXXXII	109
XXXXIII	110
XXXXIV	110
XXXXV	110
L	111
LI	111
LV	111
LVI	112
LVII	112
LXI	112
LXII	113
LXIII	113
LXXIX	113
LXXX	114
LXXXI	114
CXXXIV	115
CXXXV	115
CLI	115
CLII	115
CLIII	116
CLXIII	116
CLXIV	116
CLXV	117
CLXIX	117
CLXX	117
CLXXI	118

CCLIII.....	118
* * *	118
CÂNTECE FĂRĂ CUVINTE.....	119
Poveste	120
Către	120
Bunăvestire	121
Durere.....	122
Așteptare.....	123
Către	123
Triptic	124
Treime I.....	124
Minunate mișcări rotitoare	125
Triptic	132
Noapte bună.....	133
Aproape un dialog	133
Hortensia albastră.....	135
Moment VIII.....	136
Dimineți	136
Cântec.....	137
VERSURI DE PURIFICARE	139
Izvor	140
Rădăcini.....	141
Apus de Soare	141
Peisaj de iarnă.....	142
Proiect imnic	142
Întâia încercare	144
Aproape un dialog	145
Tânguire.....	145
Rostire.....	147
Peisaj.....	147
Dans	148

Cântec de amiază.....	148
Singurătate	150
DREPTLE TĂCERI ALE CUVÂNTULUI	151
Răsărit de soare	152
Poveste	153
Dans III.....	154
Ascultă.....	154
Rostire I	155
Rostire II	156
Rostire III	156
Rostire IV	157
Viziune III	158
Portret.....	159
Peisaj I	160
Impromptu	161
Impromptu	162
Cuvântul Străinei către Socrate.....	163
Izvor. În Răchițele.....	164
Impromptu	165
Peisaj.....	166
Antistrofă	166
Distihuri imperfecte.....	167
Către... ..	168
Poveste	170
Trecere	170
Cuvânt de iertare.....	171
Visare.....	172
Încet.....	173
VERSURI PREMERGĂTOARE.....	175
A se stesso 4.....	176
Appassionata	177

Appassionata.....	186
Către Soare.....	191
Catren abia știut.....	191
Bunăvestire.....	192
Efigie.....	194
Marină 2.....	194
Marină 6.....	195
Apus de soare în prag de iarnă.....	196
În loc de poveste.....	197
Metanoia 3.....	198
Metanoia 4.....	199
Despre muzică.....	200
Quis locus, quae plaga mundi?.....	201
Nocturnă I.....	201
Nocturnă II.....	202
Peisaj IV.....	203
Peisaj încet.....	203
Poem consacrat.....	204
Rugăciune.....	206
ANTISTROFE.....	209
V.....	210
IX.....	210
XI.....	210
XVII.....	211
XIX.....	211
XXV.....	211
XXXVII.....	212
XXXXVII.....	213
LIII.....	214
LV.....	214
LXII.....	215

LXIII.....	216
LXVII.....	216
LXIX.....	217
LXXIII.....	218
LXXIV.....	219
LXXV.....	219
LXXVII.....	220
LXXXI.....	221
URME DE PAȘI PE ZĂPADĂ.....	223
Către Cititor.....	224
Celui singur.....	225
Vestire.....	225
În primăvară.....	226
Dacă tu.....	226
Cântec deschis.....	227
Cântec trist I.....	228
Cântec mic.....	228
Cauți.....	229
Adaos.....	230
Tânguire.....	230
Pădure iama.....	231
Încercare.....	232
Rugămintea.....	232
Semn de primăvară.....	233
Îndemnuri.....	233
CÂNTECE PENTRU DEVENIRE.....	235
Amintire.....	236
Metanoia.....	236
Palinodie.....	238
Despre Muzică.....	239
Mic cântec de dragoste.....	240

Respect pentru oameni și cărți

Către părinți	240
Ceva e-atât de simplu	241
Întâmpinare.....	242
Trebuie tăcut.....	242
Transformare.....	243
Liturghie I	244
Dar noi... ..	244
Moment de duminică.....	245
Către... ..	245
Pădure tânără la-nceput de iarnă.....	246
E ceva	246
Au suflet mare.....	247
Iubită e... ..	247
Un lucru aici.....	248
Cu noi înșine.....	248
VARIAȚIUNI PE ACEEAȘI TEMĂ.....	251
Poveste	252
Să nici nu știe	252
Cine, oare, ne-a făcut așa?	253
Un spațiu-loc.....	255
Cu păsările.....	256
Către un prieten	257
Peisaj între-zări	257
Trăumerei.....	258
Bătrân.....	258
Un cuvânt ciudat.....	259
Psalm II.....	259
Mozaic.....	260
Copii.....	260
Cânt.....	262
Tânguire I.....	262

Tânguire II	263
Tânguire III	264
Tânguire IV	264
Tânguire V	265
Tânguire VI	265
CÂNTECUL BĂIATULUI NENĂSCUT.....	267
Către Cititor	268
Atât de încet	268
Către	269
Cum... ..	269
Preoteasă I	270
Mic cântec de dragoste (I)	270
Numai de voi	271
Omagiu	272
Pădure toamna.....	272
Pentru cel singur.....	273
Plâns I.....	274
Râul Lăpuș.....	276
Rugăciune	278
Să negi	278
Să nu	279
Tânguire.....	279
Autoportret I.....	280
Cineva	280
Loc al locului.....	281
Lied III.....	282
Lied VI.....	283
Lied VIII	283
Visare.....	284
CARTEA INOCENȚEI	285
Trecere	286

Respect pentru oameni și cărți

Aprilie	286
Au luat	287
Autoportret.....	287
Către... (I)	288
Către... (II)	289
Cântec de leagăn	289
Cântec.....	290
Către fiica mea	290
Dar Zeul.....	291
Epilog.....	292
Epitaf	292
Întrebare	293
Peisaj între zări	293
Peisaj sărac	294
Peisaj.....	294

Poetul

Poetul
 e o voce,
 o tăcere-ncet învățată
 a neamului său.
 Căci de uitare-i nevoie
 ca cineva să-și aducă aminte.
 Multe, pe urmă,-nfloresc
 în zadar
 și de pe crengi recad –
 asemenea gândurilor.
 – Dar, prietene! fără copii
 și femeie
 lumea nu se citește.

Zece meditații minore

I

Cine, atins, a și presimțit cealaltă
 obârșie trage către norii de cântece
 Împotrivit ai s-o afli: unde fluviul
 și iarna din Thracia zac în singurătate
 și se-alină începutul lui însuși vorbindu-și;
 dacă însă treci peste munții din zare ai să
 afli jalea bărbatului. Căci bune sunt toate
 și, iarăși, netălmăcită, revine marea străinului.

II

Răsfrânt în auz! Când se întoarce către soare-răsare
 și cu raze-adunate noaptea îl ceartă într-una,

Il poartă, ca pe-un orb dus departe de mână pe
 cărările timpului. Dar bucuros el coboară la vatră
 și niciodată nu-și uită obârșia cel bine născut,
 când prunci creează, și marea-nflorită și oameni,
 dar mai presus iubește norocul celui ce-nvață-ndelung
 și rămâne la sine. Drept e, însă, și-afară vădește
 și ucigașul trece prin vântul de vară spre coastele
 abrupte ale fluviului, spre Asia poate, sau către blânde
 furtuni ale anului. Încă-ascultăm, de bună seamă,
 cuvintele tale și cei mai bătrâni își aduc aminte
 și nimeni nu laudă aicea-n zadar pământul și marea
 și casa construită cuminte. Dar tu, însinguratule, mai
 liber născutul, în cutreier ne-arăți minunile zilei
 și vrei, din iubire de oameni... ci sufletul nostru ades
 amuțește și tace.

III

Sunt glasuri care-au și trecut de clipa-aceasta.
 Acuma vino tu, văpaie, și ne-ncearcă și tu pământ,
 al cărui rost se-nvață dupăolaltă (popoare-o știi și-o
 uită ades) când, la-nceput, ai stat de vorbă cu un om
 statornic și fluvii au întors către izvoare. Însă ei
 netemători atuncea au grăit cu Domnul și moarte
 le-au promis, și propriul chip s-a-ntunecat în valuri
 de minunea apei, leit, căzând, ca să păstreze
 despărțirea anume. Și ar mai fi de spus. Ci peste casă
 nori porniră și cineva le sta aproape fără nume,
 ascultând, în chiar tovărășia noastră; și grav atunci
 întâia oară ascultară al codrului ecou și tunete
 bătrâne-au coborât la cei ce-s buni de-nvățătură. Ci
 mult au adăstat lângă izvor și trebuiau acuma timpul
 să grăbească, îndurându-l, căci cerul îi iubea să-i
 vadă laolaltă. Au ispitit războiul, nu-nzadar; dar
 frumusețea lor stătea ascunsă bine.

IV

Spre-al vostru bine să vorbim dar cum anume? Noi suntem: în piatră, grei, și cineva deodată ne desparte nesfârșit, ca-n goluri rotitoare doritori și blând se-ntoarce ziua și deszice. Sunt schimburi preatăcute între noi, pământu-o știe aceasta și apa dă răgaz, și față, tihnă norii. Născuți suntem întru-element și Zeul ne veghează bine, dar prea târziu venim. Aceasta-i chinul. Căci nu-nsotește drumul; dacă însă treci prin vânt de vară și peste munți, la alți părinți, revine când? nu știe nimeni. Sunt însă glasuri rostitoare care se petrec, din vale-n munți, pe toată ziua noastră și ne-nvață-ncet; se-nchide ochiul și pe chip se joacă-o vreme raze care ne-au atins și bucuroasă chiar lumina se-ndoieste. Lipsește acum distanța și, ca pruncii, ne-alegem între noi și recunoaștem lângă casa noastră sfinte morți.

V

Alt spațiu zace-acolo, vast, de l-am pricepe. O stea răsare: și neguri albe cresc și valea șovaită cade adânc și singură se-ascultă spre izvoare. Răspund din cercuri lămurind acuma: stânci și ape (se-aleg în lumea lor leite chipuri) și ceruri și pământ și raze-a căror glasul însuși tace și taină-i totul. Iubirea însă știe să grăbească; și odihnită,-n chip, cum numai ea se odihnește (se-aține o durere al cărui ins nu are nume). Dar mai puțin voiește: praful școlii și din azur când norii-o poartă bine furtuna-ncet mergând pe șesuri și-o față de bătrână a cărei umbră toată pierde (trăiesc, sub munți, cu nume bun) și iarna cea dintâi aicea. Dar mai nainte încă – un copil ce nu-i sortit vederii noastre (se închide-atunci un ochi deplin). Ce leagăn le cuprinde și ce crug le ține, laolaltă, blând? Se lasă-a lor tăceri în firea noastră.

VI

Însă tu, răbdătorule, niciodată n-ai fost crezut. Unde Celălalt apare trage spre-obârșii rostirea și neagă lăuntric ce-ar fi mai bun odihnindu-se. Dar cu măsură totuși izbutești să ții depărtarea și astfel urmezi un râu curgător când alături i se strecoară malurile, și apa-ți pare pustie, un braț mai întâi, și altul către gură de vale venind, timid aproape, iar Cel preînalt laudă singurătatea fiecăruia. Țășnește pe urmă; și reculese stau piscurile vremii iar unde e apa puțină stâncă dă adăpost și scânteiază nisipuri, și marea răsare spre ochi de copil când viețuiesc laolaltă. Dar să vină chiar acela de la soare-răsare ca să cutreiere țara, lăudând începutul, și-o pură amintire să-i pună la lucru pe zei și pe oameni, în convorbiri, pentru ca unul să simtă primejdia-ntregă iubind-o, ce-ar putea oare să-nsemne? O știe exaltatul – și-adezea, o uită.

VII

Mai te-ndoiști? Nu-s flori aici (o grabă sfântă le vădi cumplit) și drum, și carte, și raze a' căror glasul tace? Cetate mândră! tu umbrești pământ și harnic stă izvorul plin alături, leite chipuri care cad sub legea lor și de la sine se-nplinesc în noi. Ce-i bun a fost; și este un pur cuvânt ce ține ziua laolaltă. Dar dacă voi, pe rând, ieșiți din umbra voastră și desfățați lumina dreaptă-a nimănui, și amintirea le vădește atunci pe toate, aieva, piscurile vremii despărțite și fluviul lat ca marea dedesupt (vin ale apelor măriri încoace) și foc, și piatră, e unul care trebuie acuma să vă recunoască. Consacră timpul ce-a pierdut odată; dar bucuroasă-apoi pădurea prinde glas și mișcătoare apururi se reia pe sine lângă casa noastră, odihnind, și tace; o spune-adezea o față blândă de copil.

VIII

Dar, mai tăcut: când foc și vatră cad în firea noastră și așteaptă. Au fost vreodată acestea? Sunt; și aplecat un deal ne stă aproape și arbori grei pământulu'-i pun capăt locuindu-l; din inima luminii cresc și vin înstrăinați în fața noastră. Ar vrea pământul însuși să vorbească-și grav, în ceea ce-am văzut cuvântul fie; cări morți iubește și noaptea îl sfintește-ades, și cercetează-în chip pe fiecare, dar trage-n sine a doua oară ce-a fost spus odată când dăruie ce are el mai bun și-un glas îl prinde între ape; iar cel mai liber își recunoaște-atunci simțirea și-o învață. Dar cum ai cuteza să stai aproape? Căci singur pedepsește – și respinge; iar cel mai mult se teme de ce i-ar fi asemeni și, fără vreme, – ar voi să-i ieie locul lângă marea sfântă când, împreună, spre-al lor noroc, cuprins-a oameni și popoare-adevărate.

IX

Să taci se cere deopotrivă; și reluat de două ori în sine-și află vorba-i faptă. Ce-ar vrea acest umbrelnic loc, și apa-n valuri de Zeul lor mișcată într-adânc, și-un copil pe câmpul gol, plăpând de primăvară? Purificări mai mari decât e vina lor așteaptă, și temute. Ce-i pasu-acesta către mare, și, printre vechi popoare, ca-n somn, reînvățate, și țarmu-abrupt și valuri recăzând în grele-abisuri și osul lor în rugăciune mută pe plajele pustii – (recad, încet, nisipuri, și Domnul își păstrează străvechile mâinii) și insulele albe, înfocate odată, când umbra lor renaște și se-ntoarce către mare, plângând, plângând? Le-ajunge timpul; și deodată în cântec gura lor vorbește și prietenoase iarăși vin spre noi (dar năzuiesc mai mult decât e clipa noastră) și rămân.

X

Voi, arborii frumoși, la re-ntâlnire. Vino acum, mireasmă a focului și-nvăluie chipul băiatului pentru că în adevăr el ți-a stat aproape și-a coborât către marea străinului, când, sub steaua cea dublă cutreierat-a țărmlul și l-a ținut în lumină deplină, încoace. Dar mai ales amândouă obârșiile zilei păzit-a; și nu e nimic dacă telegarii au plecat către soare-răsare pe drumul mai ascuns dintre toate, iar el, abia recunoscut i-a stat împotriva, căci se temeau s-atingă fluviul viii și morții hrăniți laolaltă, și bune pe urmă sunt toate: pădurea de brazi și steaua născătoare de oameni și pământul sub picioarele noastre. Deci s-au întors, înainte ca stele să iasă, acum când trebuiau s-adoarmă în mare. Încă-și răspund; și unul ar putea să urmeze cărarea până la marginea uitată-a pământului, dacă Zeul, și părinți deopotrivă-ar voi să ne păstreze mai teferi.

Către Lună

Unde mergi tu, trist odihnind, către munți depărtați și peste zăpezile noastre de-acasă – unde, îndoit mesager între noi și puterile cerului – mergi, palid chip, ca de umbră, și cutreieri străvechile cărări a' păstorului? Și iarăși când încep amintiri se-alege întunecata față a omului, și iarba verde alături, jos, unde malu-nfocat și azi se trezește cu mai frumosul chemându-ne, respins, când soarta, ca nou-născuților ne vorbea pe-ntinsul rece-al pustiei și încă drept, zădărnicit-au

Respect pentru oameni și cărți

vigoarea dintâie ca astăzi, la fel, câtă vreme ceva trebuie aici să despartă. Ci aproape ne-am putea lipsi de răspuns dacă tu, odată, cu-ai noștri ați urmat cărările mării și promisul pământ trebuia să aștepte, dar bucuros acuma număra întâmplările cerului străpuns de săgeata de aur, și dincolo, trezit, Oceanul de gheață venit-a-ncoace pentru că ce-aveam mai bun trebuia dusmănit și foc, și cutremur clătinat-au temelile casei, sub ochiu-ți plâpând, și Domnul poate venit-a
la noi

ca să iubim împreună depărtările tale. Azi la fel respirăm. Dar unde, peste turma păstorului, aurită acum, și-n veghere
razele

tale coboară (e-un vaier consimțit în valea sumbră) ce ne-așteaptă? Căci să ne-apartinem nouă înșine nu-i cu putință. Tu vrei, de bună seamă, și ne numeri pe toți, pe fiecare la rând, durerea-o cunoști, a-mult-pregătitoarea, și din aramă se face arma războinicului când ziua se-aruncă lângă marea străinului. Ci-adesea, pe morți îi iubești, și iarăși se-ndreaptă, se smulge spiritul Timpului.

Către Soare

Aproape o improvizație

O, tu, dintre zei cel mai singur; și-aproape ne lași să-nțelegem că le-ai sta împotriva iubindu-i. Vino acum, căci de mult timp trăiește printre noi lumina cea sfântă și neluată în seamă, deși dăruiești tuturor viață și ochi văzător, și culoare, și cântec. Dar muritorii se tem de ceea ce-aicea se întâmplă, și, bucuroși împreună, de ceea ce-i venit fiecăruia.

Căci nerostită ești, lumină, mai presus decât toate, și nu în zadar înflorește mirtul acolo spre marea întunecată de valuri sau dincoace, în țara bătrânilor; când o altă primăvară reîncepe mereu și, aurită, de daruri și freamăt greu de păduri inima noastră presimte; ai vrea să respiri, într-altul, și-un Zeu te-nsoțește tăcut către mare și frumusețea-o regăsește în sine zidită.

Dar, astfel, timpul grăbește și trece spre unul, în sine negat dar iubitor de mișcare când se gătește-n adins, și vede de pe-acum sărbători, delaolaltă cu dans, și poveste și cântec încet ascultându-le ca, astfel, să dăruiască din toate ce are mai bun și străin. Când, deodată, răpit, își aduce aminte: și vară se-ntoarce și ierni cu zăpadă bogată.

Și fără-ndoială se roagă pentru ceea ce are să vie, preștiut, aplecat înainte; nimbat, ca de umbră, trece întunericul mândru și cutreieră munți și păduri în vaier când noaptea le scoate-ncet la vedere pe toate,-adormindu-le, și ape sună departe, în suferință, sub țărături, îndoit curgătoarele, și au acuma nevoie de tine. Căci ațintit către ele, mai tainic străine și felurit rostitoare, -n amiază, ochiul privește.

Nu însă, astfel, vădite. E drept, le creezi și din
marginii
întoarse spre tine aproape răsună sub număr ca să
fie mai singure, ca, așteptând, s-adune în sine
întreagă
puterea mai-nainte de-a fi fost numite aicea cu
numele.
Sau, mai temută, distanța pe care-o străbate cu
pasul copilul,
când, îmboldit, se sporește pe sine și-atinge în culmi
și
devalde pornește; și mama îl caută în spațiul din care
acuma lipsește.

Promisă întâi, ea însăși ne-apare vădită, și mâniată
privește
în piatra luce, pe mulcom pârâu, la fel curgătoare,
când
tainic străbate spre-a da fiecăruia rând aici și
dincolo,
sau, mai dinainte părinților preștiută; ca săgeata din
arc
străbătându-i deodată întorși demult pe calea
războinicului.
O, dans, sacru adunat laolaltă din inima veche-a
bătrânilor,
ieșit, ca să steie, spre iarnă țara de tine-acum
stăpânită.

Și fără-ndoială sufletele celor credincioși de tine
golite-s,
și ochii-i coboară, cătând în țărână, sau în apele-n
care
lumina se-ntunecă, ajutând-o, pe cât le-ar fi cu
putință.
Și cerul se-apropie; doliul bătrânelor, sub raze, când
însoțesc
un drum de piatră plângând și se clatină prietene fără
noroc ale mării urmându-l în sus, și rug înverzește la
umbra scăzută-a mormintelor; o neagră furtună
mergând

spre inima liniștită-a copilului. Căci vede-acum
pământ
depărtat și prin munți cutreieră singur, și pe mama-o
rănește
de vreme-înainte; noaptea-o veghează răsfrântă în
spațiul
mai vast, cumplit ațintind-o, s-adoarmă, să prindă
puteri-el, răbdătorul! și sparge, și-aleargă ca-n joc
asuprit. Prea lung e răstimpul stelelor sale vădit și
ia, și primește bogat; ci n-are astâmpăr până n-ajunge
la voi,

la morții cucernici. Dar să taci când cu tine se
schimbă
și durerea-ți lipsește, ca și cum n-ar fi la fel înrudită
și te-ai teme să vezi în afară, în lumea în care-un copil
o privește întors către mama, în sine risipită și
teafără.